

رسانه‌های تصویری و فرهنگ

(برای دانشجویان رشته امور فرهنگی)

تألیف

حمید قاسم زادگان جهرم

مرکز آموزش عالی - کتابخانه مرکزی و اسناد و مدارک
کتابخانه ملی - دانشگاه تهران

این کتاب به عنوان کتاب درسی "رسانه‌های تصویری و فرهنگ"
برای رشته امور فرهنگی تدوین شده است

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

عنوان: رسانه‌های تصویری و فرهنگ

مؤلف: حمید قاسم زادگان جهرمی

مجری طرح: مرکز آموزش علمی کاربردی فرهنگ و هنر واحد ۴۱

ویراستار: یحیی حسینی

طراح جلد: علی اصغر ایمان‌زاده

تیراژ: ۱۵۰۰

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۰

قیمت: ۶۲۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۴۸۱-۰-۰

مشخصات ناشر: تهران، انتشارات سیمای شرق، بهار ۱۳۹۰

نشانی: خیابان استاد نجات‌اللهی، خیابان سمیه، خیابان پورموسی، کوچه شیرین، پلاک ۳۴، طبقه ۵، تلفن: ۸۸۹۳۳۷۸۲-۳

حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۹	مقدمه
---	------------

فصل اول

مبانی مفاهیم مختلف فرهنگ (یادآوری)

۱۲	تعاریف فرهنگ دیدگاه واژه‌شناسی
۱۲	فرهنگ به معنای خاص
۱۳	ویژگی‌های فرهنگ
۱۴	مفهوم پذیرش اجتماعی فرهنگ چیست
۱۴	عوامل مؤثر در فرهنگ
۱۵	فرهنگ مادی و فرهنگ معنوی
۱۵	فرهنگ خاص و فرهنگ عام
۱۶	فرهنگ ملی
۱۶	فرهنگ در اسلام
۱۹	پیامبر اسلام(ص) و پروژه تغییر فرهنگ
۲۱	پرسش‌های فصل اول

فصل دوم

مراحل تحلیل محتوای رسانه‌های مکتوب

۲۳	حوزه و گستره فرهنگ
۲۳	مشکل فرهنگی چگونه به وجود می‌آید؟
۲۴	منظور از فرهنگ عمومی چیست؟
۲۶	نمونه‌هایی از فرهنگ عمومی رایج در جامعه
۲۸	فرهنگ عمومی و تفاوت آن با فرهنگ عام و فرهنگ عامه
۲۹	چگونگی بررسی فرهنگ عمومی

۲۹	ضرورت اصلاح و همسان‌سازی فرهنگ عمومی
۳۰	مشخصات فرهنگ ایران
۳۱	مذهب و فرهنگ در ایران
۳۴	ویژگی‌های فرهنگ ایران
۳۴	منظور از تهاجم فرهنگی چیست؟
۳۷	پرسش‌های فصل دوم

فصل سوم ارتباط و رسانه

۳۹	علم ارتباط و رسانه‌های جمعی
۴۱	مروری بر رسانه‌های جمعی از دیدگاه کاربرد برای فرهنگ‌سازی
۴۱	روزنامه
۴۲	مجله
۴۳	تلفن
۴۳	تلگراف
۴۵	عکاسی
۴۶	رادیو
۴۶	تلویزیون
۴۸	فیلم
۴۸	رایانه
۴۹	ویدئو
۴۹	بیل‌بورد
۵۲	ماهواره
۵۲	اینترنت
۵۳	کارکردهای رسانه‌های جمعی
۵۵	پرسش‌های فصل سوم

فصل چهارم رسانه‌های تصویری متحرک

۵۷	سواد تصویری چیست؟
۵۷	هنر سینما

۵۷	ویژگی‌های اصلی و بنیادی سینما
۵۹	عکاسی و سیر تحول آن تا پیدایش دوربین فیلمبرداری (اختراع سینما)
۶۱	ضبط تصاویر متحرک
۶۳	ساختمان و اصول فنی دوربین‌های فیلمبرداری (برای مطالعه)
۶۸	طریقه‌های فیلمبرداری سینمایی و تأثیرات بصری بر مخاطب
۷۵	تصاویر قلمی و یا سینما دیجیتالی جاندار (کارتون)
۷۶	حقه‌های سینمایی
۷۷	فیلم‌های سینمایی بودار
۷۷	فستیوال‌های مهم سینمایی
۷۹	جایزه اسکار
۸۰	سینما در ایران
۸۳	فیلم‌های برتر سینمای ایران و تأثیرات فرهنگی خاص
۹۰	عناصر تأثیرگذاری هنر سینما بر مخاطب
۱۱۲	پرسش‌های فصل چهارم

فصل پنجم رسانه‌های تصویری و حرکت (تلویزیون)

۱۱۴	تلویزیون و خدمت‌رسانی به فرهنگ جامعه
۱۱۵	تاریخچه تلویزیون در ایران
۱۱۶	چگونگی تشکیل یک تصویر تلویزیونی (برای مطالعه)
۱۱۶	استودیو تلویزیون چگونه محلی است؟
۱۱۷	ساخت یک برنامه تلویزیونی چگونه می‌باشد؟
۱۲۹	شیوه‌های تولید برنامه‌های تلویزیونی
۱۳۱	انواع دوربین‌های تصویربرداری تلویزیون
۱۳۴	پرسش‌های فصل پنجم

فصل ششم

فرهنگ‌سازی قاب تلویزیون و دیگر رسانه‌ها

۱۳۶	تأثیرگذاری ناخودآگاه تلویزیون در همیشینی با رسانه‌های دیگر
۱۴۵	پرسش‌های فصل ششم

فصل هفتم

فرهنگ‌سازی در همنشینی با رسانه‌های سرد و گرم

- ۱۴۷..... سرد و گرم رسانه‌ها و جلوه‌های فرهنگ‌سازی
- ۱۵۰..... پرسش‌های فصل هفتم

فصل هشتم

دست‌نوشته‌ها و فرهنگ‌سازی در سینما

- ۱۵۲..... رسانه‌های نوشتاری، فرهنگ‌سازی در سینما
- ۱۵۹..... پرسش‌های فصل هشتم

فصل نهم

غول‌های تصویر متحرک علیه فرهنگ‌ها

- ۱۶۱..... هالیوود
- ۱۶۴..... انواع امپریالیسم در مباحث ارتباط
- ۱۶۷..... امپریالیسم فرهنگی چیست
- ۱۶۷..... هالیوود و دیدگاه‌های سیاسی
- ۱۶۹..... جهانی شدن، هویت ملی و فرهنگ و دیدگاه هالیوود
- ۱۷۱..... هالیوود و یهودیان صهیونیست
- ۱۷۳..... رابطه هالیوود و مفهوم شیطان
- ۱۷۴..... رابطه هالیوود و اسلام‌ستیزی
- ۱۷۹..... سینمای اروپا و هالیوود
- ۱۸۰..... سینمای شرق (هالیوود)
- ۱۸۶..... پرسش‌های فصل نهم

فصل دهم

سینما و تلویزیون ایران و فرصت‌های فرهنگ‌سازی

- ۱۸۸..... سخن پایانی (فرصت‌های فرهنگ‌سازی)
- ۱۹۳..... فعالیت عملی
- ۱۹۴..... منبع و مأخذ

یکی از عناصر مهم و اساسی زندگی گروهی انسان ارتباط است؛ می‌توان گفت ارتباط، سنگ بنای جامعه و هسته اصلی سازمان‌ها را تشکیل می‌دهد. هرگز بدون ارتباط، فرهنگ پدیدار نمی‌شود و بدون فرهنگ، جامعه اساس زندگی بر تن نمی‌کند. از این رو بر همگان روشن است که ارتباط، نظام‌های کوچک و بزرگ، همانند خانواده، اجتماعات روستایی، شهری، کشوری و بین‌المللی، در انتقال دانش، مهارت‌ها، نگرش، باورها و ارزش‌ها نقش برجسته‌ای دارد و می‌تواند در شکل‌گیری و تغییر و تحول‌ها اجتماعی نقش ارزنده‌ای را ایفا نماید. رسانه‌ها نیز به اندازه استفاده از آنها، می‌توانند تأثیرات مثبت و منفی در روابط انسانی، شیوه زندگی و عادات و رسوم مردم و کالاهایی که استفاده می‌شود، بیگذارد. اصولاً رویکرد به مطالعات در زمینه علوم انسانی ضمن آنکه ما را به چگونگی عملکرد انسان و جامعه دقیق‌تر و واقع‌بینانه‌تر می‌سازد؛ همچنین از پذیرش بدون تفکر اظهارات سیاسی و رایج‌ها در رابطه با مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، که اکثراً از طریق رسانه در بیشتر کشورها به عنوان ابزاری مؤثر برای تبلیغ بر علیه کشور ما بهره می‌برند، بر حذر می‌دارد.

اظهار نظر در ارتباط با مقوله فرهنگ، به خصوص ارتباط دوسوی آن با رسانه‌ها، با توجه به آرا و اندیشه‌های مختلف، عنوان کلی واحد ارائه شده، هدف دانشگاه جامع علمی و کاربردی و همچنین انگیزه دانشجویان که بعضاً با هدف مکمل کار و یا جذب مستقیم در بازار کار، آنها را بر ادامه تحصیل ترغیب نموده‌اند، کاری بس دشوار است. نگارنده بر این باور است که باید در گردآوری مطالب نمونه‌هایی از کتاب حاضر، علاوه بر ایجاد جذابیت، با تأکید بر مباحثی

نظری فرهنگ عمومی، اصل را بر شناخت و آموزش دو فناوری مهم تصویری یعنی سینما و تلویزیون نهاد و با دسته‌بندی کلیه مطالب مفید و سازنده در زمینه فرهنگ، سینما، تلویزیون و تحلیل‌های گوناگون پیرامون آنها، کتاب درسی واحد رسانه‌های تصویری و فرهنگ را، به سوی هر چه کاربردی‌تر شدن واحد مربوطه سوق داد.

تجربیات عملی مؤلف در تدریس دروس رسانه‌های تصویری و فرهنگ و رسانه‌های آموزشی برای دانشجو و معلمان این باور را ایجاد نموده که فقط پژوهش صرف در دو مقوله فرهنگ و رسانه‌های تصویری و نهادینه کردن آن در میان همه اقشار و تنها در اختیار اهل فن و متخصصین سینما و تلویزیون قرار دادن آن، نمی‌تواند مشکل گشای همسان‌سازی فرهنگ باشد، به ویژه فرهنگ عمومی کشورمان شود.

در کتاب حاضر تلاش گردید تا از دیدگاه تعدادی از پژوهشگران ارجمند استفاده شود، ولی نام آنها بر سطح سطر کتاب نیامده؛ بلکه به ذکر اسامی آنها در قسمت منابع و مآخذ اکتفا شده است. در اینجا باید همه علاقه‌مندان عرصه فرهنگ، در راستای نهادینه کردن و ارتقای سطح فرهنگ‌سازی و تدوین و تکمیل آثار فرهنگی از زبان تصویر، آرزوی موفقیت می‌نمایم. این کتاب شامل ده بخش است که در پایان هر بخش، پرسش‌هایی برای انتقاد، به چالش کشیدن و تمرین فعالیت تصویری در نظر گرفته شده است.

در پایان از همکاری و رهنمودات جناب دکتر محمد سلطانی‌فر، مدیریت دانشکده علمی و کاربردی واحد ۴۱ تهران سرکار خرم، دکتر شهنازهاشمی به خاطر پیگیری‌ها و همچنین آقایان احسان اورنگیان، مسیح الله بخشی جهرمی به جهت تشویق‌ها و دکتر سعید پورعلی که گنجینه بالارزش کتب فرهنگی خود را ماه‌ها در اختیار جناب قرار داد تشکر و قدردانی نموده و برای همه استادان و دانشجویان آرزوی بهر روز سعادت می‌نمایم؛ امیدوارم با نقدهای سازنده در چاپ‌های بعدی راهگشای مؤلف باشند.

محمد باقر زاکان جهرمی

تهران، خرداد ۸۸